

EL FUTUR DE L'ENSENYAMENT SUPERIOR AMB EL PLA BOLONYA

Universitats i cost zero

Hèctor López Bofill / Professor de dret a la UPF

Anna Maria Geli i els altres rectors de les diverses universitats catalanes van signar un article publicat en aquest diari el diumenge 6 de juliol cantant les excel·lències del nostre sistema universitari en ocasió dels reptes plantejats amb l'aparició del *Llibre blanc de la Universitat de Catalunya*. Si tenim en compte el to cofoi que destil·len aquests escrits podem inferir que els equips directius de la nostra educació superior i els responsables intel·lectuals que han concebut els plans de transformació d'aquesta institució no s'allunyan de l'autisme que els ha caracteritzat en els darrers anys i que ha accelerat els dèficits que pateix la comunitat universitària catalana.

ENS TROBEM EN UN PERÍODE dominat per l'obsessió d'aquest comitè de notables que regeix el destí de les universitats públiques per implantar l'espai d'educació superior (l'anomenat procés de Bolonya) i per promoure, sense recursos, una innovació constant de plans d'estudi i d'estratègies docents. En síntesi, aquest és el gran drama de la universitat actual: que s'ha concebut un sistema universitari que, a ple rendiment, encareix de l'ordre d'un quaranta per cent els serveis que proporciona la universitat i ningú no sap com finançar aquest esforç. És allò que el col·lectiu de professors de les universitats públiques coneixem irònicament amb l'expressió "cost zero", és a dir, que ens hem d'implicar a fons en l'execució de tots els canvis, se'ns demana la màxima exigència en la participació dels programes de millora de la qualitat docent (alhora que hem de mantenir un nivell de recerca punter) sense res a canvi.

DIFÍCILMENT AQUESTS PERFILS d'alta qualificació laboral tenen la seva correspondència retributiva i ja se sap que, sense incentius, tots els grans propòsits de guanyar competitivitat o bé acaben embarrancant o bé acaben en l'explotació. Potser aquí hi ha el nucli de les paradoxes que planen sobre el sistema universitari català i, en general, sobre el pla de Bolonya: la pretensió de crear estructures altament competitives amb les cotilles del sistema públic. ¿De debò algú es pensa que un especialista en la seva disciplina, a més de dur a terme la recerca en el seu camp, ha d'escarrassar-se a participar de tots els cursos d'innovació docent, a mantenir un alt nivell pedagògic, a monitoritzar els alumnes, a corregir les pràctiques, amb l'expectativa de cobrar 3.200 euros bruts al mes, que, en teoria, és el màxim que cobra un catedràtic i el màxim que es pot cobrar en una universitat pública catalana? Amb tota probabilitat, les activitats que desenvolupa un *sterling professor* d'una universitat americana s'acosten a l'ideal que amb el pla de Bolonya es pretén implantar aquí

(com succeeix, per exemple, en el format de les classes de seminari amb grups d'alumnes molt reduïts), però no cal dir que les retribucions del mercat americà triplicuen les que s'ofereixen a Catalunya. Als EUA, la majoria d'universitats de prestigi són privades i molts estudiants s'endeuten per obtenir el grau. I aquesta és l'altra cara de la moneda de la implantació de la filosofia de Bolonya a les universitats públiques catalanes i l'intent de fer passar bou per bèstia grossa: que, atès que no es pot mantenir un nivell de professorat competitiu amb uns sous discrets, traslladem el gruix de l'educació superior de la llicenciatura als màsters, on el mercat lliure pot operar amb menys restriccions. El risc d'aquesta estratègia acaba, doncs, perjudicant el nivell d'igualtat entre els estudiants, que era el vaixell insígnia de la universitat europea, i creant una fractura entre els que es poden pagar els màsters i continuar amb els estudis superiors i els que no.

AL CAPDAVALL, EL RESULTAT d'aquestes incoherències ens portarà a no moure'ns gaire d'allí on érem, situació que es pot resumir en les següents observacions: 1) que la qualitat docent i l'equilibri entre rendiment investigador i activitat pedagògica dependrà de la bona voluntat i de la vocació del professorat: els millors continuaran subjectes a les temptacions del mercat acadèmic global o del mercat en general; 2) que la generació actual de catedràtics pre-Bolonya (que és la que decideix a la universitat) no té cap incentiu per adaptar-se al sistema i ben segur que els requisits que ara es demanen per accedir a una plaça de professor, sobretot pel que fa a la innovació docent, són requisits que no compleixen el 70% dels catedràtics en actiu; 3) que aquests projectes d'innovació que pretenen ser competitius acaben presoners d'una màquina de burocràcia per trobar finançament que provoca que es perdi més temps omplint papers que investigant o ensenyant; 4) que, atesa la manca de recursos per pagar els professionals i la desídia de bona part dels que ja ocupen l'escalafó superior de l'educació universitària, el gruix de l'activitat docent acabarà recaient en els professors joves, sovint en becaris mileuristes o, com ara se'ls anomena, *teaching assistance*, cosa que consolidarà la precarització laboral i la feudalització que ha caracteritzat la universitat catalana des de sempre, i acabarà degradant-ne la qualitat docent, i 5) i més greu, que totes aquestes innovacions i tots aquest grans plans de transformació de la universitat són concebuts per gent que fa anys i panys que no fa classe i probablement tampoc no fa recerca; ara bé, les seves idees, aquestes sí, ens costen a tots una bona morterada de diners.